

Zenbaki teoria. Zenbaki osoak.

Zenbaki Teoria

Irakasgaia: Matematika Diskretua
Titulazioa: Informatikaren Ingeniaritzako Gradua
Informatika fakultatea
Donostia

- Zenbaki osoen multzoa: $\mathbb{Z}$
- $\mathbb{Z}$ multzoan batuketa, kenketa eta biderketa barne eragiketak dira (emaizta osoa da), $\forall x, y \in \mathbb{Z} \Rightarrow x + y, x - y, x \cdot y \in \mathbb{Z}$, baina zatiketa ez. Adibidez: $2, 3 \in \mathbb{Z}$, baina $\frac{2}{3} \notin \mathbb{Z}$.
- Zenbaki teoria: Zenbaki osoen arteko zatiketa aztertzen duen matematikaren adarra.
  - Zenbaki oso positiboak: $\mathbb{Z}^+ = \{x \in \mathbb{Z} : x > 0\}$
  - Zenbaki oso negatiboak: $\mathbb{Z}^- = \{x \in \mathbb{Z} : x < 0\}$
- Ordena onaren printzipioa: $\mathbb{Z}$ multzoa erabat ordenatuta dago, $\forall x, y \in \mathbb{Z} \quad x \leq y$ edo $y \leq x$
- $\mathbb{Z}^+$ multzoaren edozein azpimultzo ez-hutsek elementu minimoa dauka

1

Zatigarritasuna. Zenbaki lehenak

Definizioa (Zatigarritasuna)

$a, b \in \mathbb{Z}$ emanik, $a \neq 0$, a -k b zatitzen duela esango dugu eta $a|b$ notazioaz adierazi baldin $\exists k \in \mathbb{Z}$ non $b = ka$ den. a b -ren zatitzale bat dela esango dugu eta b a -ren multiplo bat.

Zera ondoriozta dezakegu: $a, b \in \mathbb{Z}^+$ emanik, $a|b \Rightarrow a \leq b$

Teorema (Zatigarritasunaren propietateak)

$a, b, c \in \mathbb{Z}$ emanik,

1. $1 | a$; $a | a$; $a | 0$.
 $(a \neq 0)$
2. $(a | b) \wedge (b | a) \Rightarrow a = b \vee a = -b$.
 $(a \neq 0, b \neq 0)$
3. $(a | b) \wedge (b | c) \Rightarrow a | c$.
 $(a \neq 0)$
4. $a | b \Rightarrow (\forall x \in \mathbb{Z}) a | xb$.
 $(a \neq 0)$
5. $(a | b) \wedge (a | c) \Rightarrow (\forall x, y \in \mathbb{Z}) a | xb + yc$
 $a | bi \Rightarrow \forall x_i \in \mathbb{Z} \quad a | x_1b_1 + \dots + x_n b_n, \quad i = 1, \dots, n$
 $(a \neq 0)$

ZENBAKI TEORIA. ZENBAKI OSOAK. 2

Zatigarritasuna. Zenbaki lehenak

Definizioa (Zenbaki lehena)

Izan bedi $n \in \mathbb{Z}^+$, $n > 1$. n zenbaki lehena dela esango dugu bere zatitzale positibo bakarrak n eta 1 badira:
 $m | n, \quad m \in \mathbb{Z}^+ \implies m = 1 \vee m = n$.

n zenbakia lehena ez bada konposatura dela esango dugu:
 $\exists m_1, m_2 \in \mathbb{Z}^+ \text{ non } n = m_1m_2, \quad 1 < m_1 < n, \quad 1 < m_2 < n$.

Teorema

Zenbaki konposatu orok zatitzale lehenen bat dauka.

$n \in \mathbb{Z}^+, n > 1, n$ konposatu $\implies \exists p \in \mathbb{Z}^+, p$ lehena eta $p | n$.

Teorema (Euklides, Elementuak, IX, 20)

Infinitu zenbaki lehen daudet.

Zatiketa Euklidestarra

Teorema (Zatiketa Euklidestarra)

$a, b \in \mathbb{Z}$ emanik, $b > 0$ izanik,

$\exists | q \in \mathbb{Z} \quad \exists | r \in \mathbb{Z} \text{ non } a = qb + r \text{ den, } 0 \leq r < b$ izanik;

q zatidura da, r hondarra, a zatikizuna eta b zatitzalea.

Definizioa (Zatitzaile komunak)

Izan bitez $a, b \in \mathbb{Z}$ eta izan bedi $c \in \mathbb{Z}^+$. c zenbakia a eta b zenbakien zatitzaile komun bat dela esango dugu $c | a$ eta $c | b$ betetzen badira.

ZATIKETA EUKLIDESTARRA 5

Zatitzaile komunetako handiena

Definizioa (Zatitzaile komunetako handiena, $zkh(a, b)$)

Izan bitez $a, b \in \mathbb{Z}$, $a \neq 0$ edo $b \neq 0$, eta izan bedi $d \in \mathbb{Z}^+$.

Esango dugu d zenbakia a eta b zenbakien zatitzaile komunetako handiena dela, $zkh(a, b)$, baldin

1. d bada a eta b zenbakien zatitzaile komun bat:

$$d | a \text{ eta } d | b;$$

2. a eta b zenbakien edozein zatitzaile komunek d zatitzenten badu:

$$(\forall c \in \mathbb{Z}^+) \quad c | a, \quad c | b \Rightarrow c | d.$$

Teorema
 $a, b \in \mathbb{Z}^+$ emanik, a eta b zenbakien zatitzaile komunetako handiena existitzen da eta bakarra da.

ZATIKETA EUKLIDESTARRA 6

Zatitzaile komunetako handiena

Propietateak.

1. $zkh(b, a) = zkh(a, b)$.
2. $zkh(0, 0)$ ez dago definiturik.
3. $a \in \mathbb{Z}$, $a \neq 0$ izanik, $zkh(a, 0) = |a|$.
4. $a, b \in \mathbb{Z}$ emanik, beti existituko da $zkh(a, b)$ ($a = b = 0$ direnean izan ezik). $zkh(a, b) = zkh(|a|, |b|)$
5. $a, b \in \mathbb{Z}$ emanik, $a \neq 0$ edo $b \neq 0$, $zkh(a, b)$ izango da a eta b zenbakien konbinazio lineal moduan adieraz daitekeen zenbaki oso positiborik txikiena:

$$zkh(a, b) = \min\{|xa + yb : x, y \in \mathbb{Z} \text{ eta } xa + yb > 0\}.$$

6. Aurreko konbinazio linealaren koefizienteak ez dira bakarrak.

$$\begin{aligned} zkh(a, b) &= xa + yb \text{ bada,} \\ zkh(a, b) &= (x + pb)a + (y - pa)b, \quad p \in \mathbb{Z} \end{aligned}$$

ZATIKETA EUKLIDESTARRA 7

Zatitzaile komunetako handienaren kalkuluoa.

$a, b \in \mathbb{Z}^+$, $b < a$ izanik, $b | a \Rightarrow zkh(a, b) = b$.

Oro har, metodo bat behar dugu $a, b \in \mathbb{Z}^+$ zenbakien $zkh(a, b)$ kalkulatzeko: Euklidesen algoritmoa.

ZATIKETA EUKLIDESTARRA 8

Euklidesen algoritmoa

- Euklidesen algoritmoa $a, b \in \mathbb{Z}^+$ zenbakien $zkh(a, b)$ kalkulatzeko erabiliko dugu.
- Zatiketa Euklidestarrari esker zera dakigu: $a, b \in \mathbb{Z}$ emanik, $b > 0$ izanik, $\exists | q \in \mathbb{Z}$ zatidura $\exists | r \in \mathbb{Z}$ hondarra non $a = qb + r$ den, $0 \leq r < b$.

Beraz,

$$\begin{array}{ll} a = q_1 b + r_1, & 0 < r_1 < b; \\ b = q_2 r_1 + r_2, & 0 < r_2 < r_1; \\ r_1 = q_3 r_2 + r_3, & 0 < r_3 < r_2 \\ \vdots & \vdots \\ r_i = q_{i+2} r_{i+1} + r_{i+2}, & 0 < r_{i+2} < r_{i+1} \\ \vdots & \vdots \\ r_{i+2} & \vdots \\ r_i & \vdots \\ r_3 & \vdots \\ r_1 & \vdots \\ a & \vdots \end{array}$$

EUKLIDESEN ALGORITMOA9

Euklidesen algoritmoa

Gero eta hondar txikiagoak lortzen ditugunez, noizbait 0 hondarra lortuko dugu:

$$r_{k-1} \mid \frac{r_k}{q_{k+1}} \quad r_{k-1} = q_{k+1} r_k + 0;$$

Hortaz,

$$b > r_1 > r_2 > \dots > r_{k-1} > r_k > 0 (= r_{k+1}).$$

$a, b \in \mathbb{Z}^+$ zenbakien $zkh(a, b)$: 0 ez den azkeneko hondarra.

$$\boxed{zkh(a, b) = r_k}$$

Euklidesen algoritmoa

Ondoko zatiketak egingo ditugu:

$$\begin{array}{ll} a \mid \frac{b}{q_1} & a = q_1 b + r_1, \quad 0 < r_1 < b; \\ r_1 \mid \frac{r_2}{q_2} & b = q_2 r_1 + r_2, \quad 0 < r_2 < r_1; \\ r_2 \mid \frac{r_3}{q_3} & r_1 = q_3 r_2 + r_3, \quad 0 < r_3 < r_2; \\ \vdots & \vdots \\ r_i \mid \frac{r_{i+1}}{q_{i+2}} & r_i = q_{i+2} r_{i+1} + r_{i+2}, \quad 0 < r_{i+2} < r_{i+1}; \\ \vdots & \vdots \\ r_{i+2} & \vdots \\ r_i & \vdots \\ r_3 & \vdots \\ r_1 & \vdots \\ a & \vdots \end{array}$$

EUKLIDESEN ALGORITMOA10

Multiplo komunetako txikiena

Definizioa (Multiplo komuna)

Izan bitez $a, b, c \in \mathbb{Z}^+$, esango dugu c zenbakia a eta b zenbakien multiplo komun bat dela baldin $a \mid c$ eta $b \mid c$ bada.

Definizioa (Multiplo komunetako txikiena)

Izan bitez $a, b, m \in \mathbb{Z}^+$. m zenbakia a eta b zenbakien multiplo komunetako txikiena dela esango dugu ($mkt(a, b) = m$) a eta b zenbakien multiplo komunen artean txikiena bada:

1. m zenbakia a eta b zenbakien multiplo komunetako bat da.
2. a eta b zenbakien edozein multiplo komun m baino handiago edo berdina da.

$$(\forall c \in \mathbb{Z}^+) \quad a \mid c, \quad b \mid c \Rightarrow m \leq c.$$

Oharra: Euklidesen algoritmoari esker, a eta b zenbakien zatitzaien komunetako handiena a eta bren konbinazio lineal moduan adierazi ahal izango dugu, konbinazio linealaren koefizienteak kalkulatuko ditugulako.

EUKLIDESEN ALGORITMOA11

637 636

MULTIPLIO KOMUNETAKO TXIKIENA12

Multiplo komunetako trikiiena

Teorema

$a, b, m \in \mathbb{Z}^+$ emanik, $m = mkt(a, b)$ bada, a eta b zenbakien edozein multiplo komun m zenbakiaren multiplo da:

$$(\forall c \in \mathbb{Z}^+) \quad a \mid c, \quad b \mid c \Rightarrow m \mid c.$$

Teorema

$a, b \in \mathbb{Z}^+$ emanik,

$$ab = mkt(a, b) \cdot zkh(a, b).$$

Teorema honi esker $mkt(a, b)$ kalkulu ahal izango dugu.

MULTIPLIO KOMUNETAKO TRIKIENA 13

ARITMETIKAREN OINARRIZKO TEOREMA 11

Aritmetikaren oinarrizko teorema

Teorema

Dagoeneko ikusi dugu zenbaki konposatu orok gutxienez zatitzale lehen bat duela. Emaitza hori zabaideko dugu atal honetan. Euklides-en Elementuak-eko IX liburuan honako teorema agertzen da.

Teorema (Aritmetikaren oinarrizko teorema)

Edozein $n \in \mathbb{Z}^+, n > 1$, emanik, n lehena da edo n zenbaki lehenen biderketa gisa idatz daiteke era bakarrean, faktoreen ordena kontuan izan gabe. (n lehena bada, bera da faktore lehen bakarra)

ARITMETIKAREN OINARRIZKO TEOREMA 11

Aritmetikaren oinarrizko teorema

Aritmetikaren oinarrizko teorema

Aurreko emaitza frogatzeko bi lema hauek erabili ohi dira.

Lema

$a, b, p \in \mathbb{Z}^+$ emanik, p lehena izanik,

$$p \mid ab \Rightarrow (p \mid a) \text{ edo } (p \mid b).$$

Lema

$a_1, \dots, a_n, p \in \mathbb{Z}^+$ emanik, p lehena izanik,
 $p \mid a_1 a_2 \dots a_n \Rightarrow p \mid a_j \quad j \in \{1, \dots, n\}$ baterako.

Bibliografia

- Matemáticas Discreta y Combinatoria.

Ralph P. Grimaldi.

- Wikipedia.
http://es.wikipedia.org/wiki/Teoría_de_números
http://es.wikipedia.org/wiki/Factorización_de_enteros
http://es.wikipedia.org/wiki/Máximo_común_divisor
http://es.wikipedia.org/wiki/Mínimo_común_múltiplo
http://es.wikipedia.org/wiki/Identidad_de_Bezout
• Wikipedia: Euclidesen Elementuak.
(ikus artikulua euskaraz, gazteleraz eta ingelesez)
http://eu.wikipedia.org/wiki/Euklidesen_Elementuak

ARITMETIKAREN OINARRIZKO TEOREMA 15

ARITMETIKAREN OINARRIZKO TEOREMA 16

Multiplo Komunetako txikienak

$\forall a, b, c \in \mathbb{Z}^+$ izanik c a eta b ren multiplo komunea izango da baldin $a|c$ eta $b|c$ bado.

Mkt izatello, $a, b, m \in \mathbb{Z}^+$ izanik, $mkt(a, b) = m$, Multiplo komunetako txikiena beda:

1. m $\neq a$ eta b -ren Multiplo komunetako bat izango da.

$$a|m \text{ eta } b|m$$

2. a eta b zentzakien Multiplo komunen "ordaingo edo berdin" izan behar da.

$$(\forall c \in \mathbb{Z}^+) a|c \text{ eta } b|c \Rightarrow m \leq c$$

$a, b \in \mathbb{Z}^+$ emanik,

$$ab = mkt(a, b) \cdot \text{pkh}(a, b).$$

Hori esker mkt(a, b) kalkuluak izango dugu.

Aritmetikaren oinarriko teorema

Edozein $n \in \mathbb{Z}^+$, $n \geq 1$ emanik, n zentzak lehen edo zentzak lehen gisa idatzitako faktoreen ordena kartzen izan behar da. n lehen bakoitzean bere faktore lehenak bakoitza.

Bi leme

1. $a, b, p \in \mathbb{Z}^+$ emanik, p lehen izanik,

$$p|ab \Rightarrow (p|a) \text{ edo } (p|b)$$

2. $a_1, \dots, a_n, p \in \mathbb{Z}^+$ p lehen izanik.

$$p|a_1 a_2 \dots a_n \Rightarrow p|a_j \quad j \in \{1, \dots, n\}$$

Zenbaki lehenak

$n \in \mathbb{Z}^+, n > 1$ n zenbaki lehenak beldin zatitzale positibo baliarrak metal badira.

$$m|n \quad m \in \mathbb{Z}^+ \Rightarrow m=1 \vee m=n$$

teorema

Zenbaki konpositu orokoreko dute zatitzale lehenak bat

$n \in \mathbb{Z}^+ \quad n > 1, n$ konpositua $\Rightarrow \exists p_i \in \mathbb{Z}^+, p_i$ lehena eta $p_i | n$.

Zatiltza Euclidestarrak

$$a, b \in \mathbb{Z} \quad b > 0$$

(3) $\exists q \in \mathbb{Z}$ $\exists r \in \mathbb{Z}$ non $a = qb + r$ den, $0 \leq r < b$ izanik
Lo existitzen da de
baliarrak da

Hondarreko zero eran denez izen, $\frac{-38}{4} = -6 \frac{2}{4}$, horrela, $-38 = -6 \cdot 2 + 4 = -42 + 4 = -38$

Zatiltza euclidestarraren aplikazioak

Zenbaki oso baten beste adierazpen batzuk uzkurtzeko erabili
deialdago.

Aldb: 6137 zenbakiaren oinarriak?

$$10\text{ oinarri } (6137) = 6 \cdot 10^3 + 1 \cdot 10^2 + 3 \cdot 10^1 + 7 \cdot 10^0$$

$$6137 = r_0 \cdot 10^0 + r_1 \cdot 10^1 + r_2 \cdot 10^2 + r_3 \cdot 10^3$$

$$\begin{matrix} " & " & " & " \\ 7 & 3 & 1 & 6 \end{matrix}$$

Nola idatziz 6137 oinarriak?

$$6137 = r_0 + r_1 \cdot 8 + r_2 \cdot 8^2 + r_3 \cdot 8^3$$

r_k horiek zatiltza euclidestarrarekin uzkurtzeko ditugu: Hondarrek.

Adb $a=3$ $b=6$

$$a|b, 3|6 \quad \exists \frac{6}{3} = 2 \in \mathbb{Z}$$

b -ren Multiplikat =

$$x = -5, -5 \cdot 6 = -30$$

$$3|-30, \exists \frac{-30}{3} = -10 \in \mathbb{Z}$$

5.

$$(a|b) \wedge (a|c) \Rightarrow (\forall x, y \in \mathbb{Z}) \text{ al } xb+yc$$

$$a|bi \Rightarrow \exists k_i \in \mathbb{Z} \text{ al } x_1 b_1 + \dots + x_n b_n, i=1, \dots, n$$

$$\left\{ \begin{array}{l} a|b \Rightarrow \exists k_1 \in \mathbb{Z} \text{ non } b = k_1 \cdot a \\ \text{etc} \end{array} \right. \quad \begin{array}{l} \exists k_1 \in \mathbb{Z} \\ \vdots \\ \exists k_n \in \mathbb{Z} \end{array} \quad xb = xk_1 \cdot a \\ xb + yc = xk_1 \cdot a + yk_2 \cdot a \\ \vdots \\ xb + yc = xk_1 \cdot a + yk_2 \cdot a + zk_3 \cdot a$$

$$a|c \Rightarrow \exists k_2 \in \mathbb{Z} \text{ non } c = k_2 \cdot a \Rightarrow yc = zk_2 \cdot a$$

$$xb + yc = xk_1 \cdot a + yk_2 \cdot a + zk_3 \cdot a$$

$$xb + yc = (xk_1 + yk_2 + zk_3) \cdot a$$

$$xb + yc = k_3 \cdot a$$

$$\exists k_3 \in \mathbb{Z} = xk_1 + yk_2 \text{ non } xb + yc = k_3 \cdot a$$

beso, $a|xb+yc$

a zahllich b etc c aufzitzen bedeu, b -ren da c -ren darstellen
Kombinazio linear gretick ore aufzitzen ditt.

Adb

$$a=2 \quad b=4 \quad c=20$$

$$2|4 \quad \frac{4}{2} = 2 \in \mathbb{Z} \quad \text{Lp } b \text{ etc } c \text{-ren Kombinazio linear}$$

$$2|20 \quad \frac{20}{2} = 10 \in \mathbb{Z}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} x = -1 \\ y = 5 \end{array} \right. \quad xb + yc$$

$$-1 \cdot 2 + 5 \cdot 20$$

$$-2 + 100 = 98 \rightarrow 2 \cancel{7} \cancel{6} \quad 98/2 = 49$$

Aufgabe:

$$k_1 = k_2 = 1 \rightarrow b = k_1 \cdot a \text{ etc. } a = k_2 \cdot b \Rightarrow b = a \text{ etc. } a = b$$

etc.

$$k_1 = k_2 = -1 \rightarrow b = k_1 \cdot a \text{ etc. } a = k_2 \cdot b \Rightarrow b = -a \text{ etc. } a = -b$$

Adb

$$a = 2 \quad b = -2$$

$$7 \mid -2 \Rightarrow \exists \frac{-2}{7} = -1 \in \mathbb{Z}$$

$$-2 \mid 2 \Rightarrow \exists \frac{2}{-2} = -1 \in \mathbb{Z}$$

$$3. |a|b) \wedge (b|c) \Rightarrow (a|c)$$

$$\exists k_3 = k_2 \cdot k_1 \in \mathbb{Z} \text{ non } c = k_3 \cdot a$$

$$\left\{ \begin{array}{l} a|b \Rightarrow \exists k_1 \in \mathbb{Z} \text{ non } b = k_1 \cdot a \\ \text{etc.} \\ b|c \Rightarrow \exists k_2 \in \mathbb{Z} \text{ non } c = k_2 \cdot b \end{array} \right. \Rightarrow c = \underbrace{k_2 \cdot k_1 \cdot a}_{\in \mathbb{Z}} \quad \begin{array}{l} k_3 \\ \uparrow \\ \mathbb{Z} \end{array}$$

Adb

$$a = 3 \quad b = 9 \quad c = 18$$

$$\left\{ \begin{array}{l} a|b \Rightarrow 3|9, \exists \frac{9}{3} = 3 \in \mathbb{Z} \\ \text{etc.} \\ b|c \Rightarrow 9|18, \exists \frac{18}{9} = 2 \in \mathbb{Z} \end{array} \right.$$

$$a|c \Rightarrow 3|18, \exists \frac{18}{3} = 6 \in \mathbb{Z}$$

$$4. a|b \Rightarrow (\forall x \in \mathbb{Z}) a|x_b \quad a \neq 0$$

$$a|b \Leftrightarrow \exists k \in \mathbb{Z} \text{ non } b = k \cdot a$$

$$a|x_b \rightarrow \exists k \in \mathbb{Z} \text{ non } x_b = k \cdot a \Rightarrow x_b = k_2 \cdot a \Rightarrow \exists k_2 \in \mathbb{Z} \text{ non } x_b = k_2 \cdot a$$

a $\mathbb{Z}$ -ebenfalls teilen b und b $\mathbb{Z}$ -ebenfalls teilen
multiplikativ gleichzeitig teilen d.h.

$a|x_b$

Zenbaki teoria

Zenbaki osotzak

$\mathbb{Z}$ zenbaki osotzak multzoa, batuketea, heurketa eta biderketa berne eraginak, erantzera osoa, kifiketa ez

Zenbaki teoria: Zenbaki osoak arteko zatiketa astertoa.

$$\circ \text{Zenbaki oso positiboa} = \mathbb{Z}^+ = \{x \in \mathbb{Z} : x > 0\}$$

$$\text{negatiboa} = \mathbb{Z}^- = \{x \in \mathbb{Z} : x < 0\}$$

$$\mathbb{Z} = \mathbb{Z}^+ \cup \mathbb{Z}^- \cup \{0\}$$

$\mathbb{Z}$ multzoa ordenatua da.

Zatigarruntasuna

$a, b \in \mathbb{Z}$ a $\neq 0$ izanik alb egingo dugo baldin $\exists k \in \mathbb{Z}$ baldin $b = k.a$. a b-oan zatitzakoe eta b-aren multiploa.

$$a, b \in \mathbb{Z}^* \text{ ematen, } alb = a \leq b$$

Propietateak

$$1. \quad ||a; ala; a||_0$$

$$||a \Rightarrow \exists k \in \mathbb{Z} \text{ non } a = k \cdot 1 \Rightarrow \exists k \in \frac{a}{1} = a \in \mathbb{Z}$$

$$a||_0 \Rightarrow \exists k \in \mathbb{Z} \text{ non } a = k \cdot a \Rightarrow \cancel{\exists k = 1 \in \mathbb{Z}}$$

$$a||_0 \Rightarrow \exists k \in \mathbb{Z} \text{ non } 0 = k \cdot a \Rightarrow \exists k = 0 \in \mathbb{Z}$$

$$2. \quad (alb) \wedge (b|a) \Rightarrow b|a \quad \forall a = -b$$

$$a \neq 0 \quad b \neq 0$$

$$alb \Rightarrow \exists k_1 \in \mathbb{Z} \text{ non } b = k_1 \cdot a$$

etc

$$b|a \Rightarrow \exists k_2 \in \mathbb{Z} \text{ non } a = k_2 \cdot b \Rightarrow a = \underbrace{k_1 k_2}_{1} \cdot a$$

berdinaz egia izatello $k_1 \cdot k_2 = 1$ izan behar du.

$$|A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |A \cap C| - |B \cap C| + |A \cap B \cap C|$$

$$\text{Indesp} \\ |A \cap B \cap C|$$

Multzo baten partizioe

A multzoaren partizioe A-ren azpimultzo ez-hutsen familie bat da, non azpimultzo hauak elkarren artean disjuntuak diren eta gurekin bildura A den.

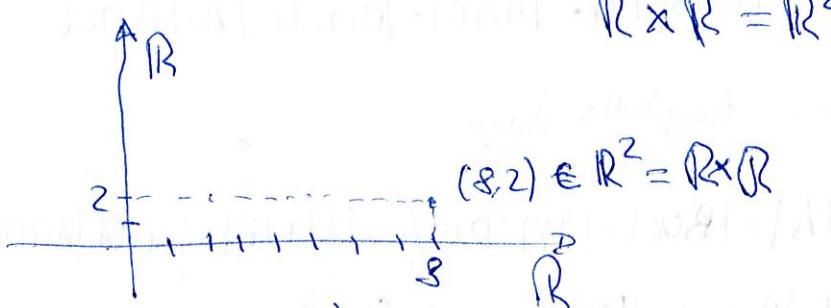
$$P = \{A_i / i \in I\} \quad I: \text{indize multzoa}$$

Biderkadura kartelesia

A eta B multzoen biderkadura kartelesia (x, y) billete ordenuen multzoa da, non

$$A \times B := \{(x, y) : x \in A \text{ eta } y \in B\}$$

Adib

Adib

$$A = \{a, b\} \quad B = \{1, 2, 3\}$$

$$A \times B = \{(a, 1), (a, 2), (a, 3), (b, 1), (b, 2), (b, 3)\}$$

$$B \times A = \{(1, a), (2, a), (3, a), (1, b), (2, b), (3, b)\}$$

DeM frogapene

$$A^c \cap B^c \subseteq (A \cup B)^c$$

$$\forall x \in A^c \cap B^c \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} \begin{cases} x \in A^c \\ x \in B^c \end{cases} \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} \begin{cases} x \notin A \\ x \notin B \end{cases} \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} x \notin A \cup B \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} x \in (A \cup B)^c$$

Bantze - proprietatea

$$A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C)$$

Berdinell direkte frogatello $\subseteq$ cte $\geq$ lastu beler ditugu

$$A \cap (B \cup C) \subseteq (A \cap B) \cup (A \cap C), \supseteq$$

$$\forall x \in A \cap (B \cup C) \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} \begin{cases} x \in A \\ x \in (B \cup C) \end{cases} \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} \begin{cases} x \in A \\ x \in B \\ x \in C \end{cases} \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} \begin{cases} x \in A \cap B \\ x \in A \cap C \end{cases} \stackrel{\text{def}}{\Rightarrow} x \in (A \cap B) \cup (A \cap C)$$

Kontaketa

A eta B izanile

$$|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$$

A, B eta C

$$|A \cup B \cup C| = |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |A \cap C| - |B \cap C| + |A \cap B \cap C|$$

Lehengangoe jallinde bigarren frogatello dugu.

$$|A \cup B \cup C| = |A \cup (B \cup C)| = |A| + |B \cup C| - |A \cap (B \cup C)| = |A| + |B| + |C| - |A \cap (B \cup C)|$$

$$= |A| + |B| + |C| - |(A \cap B) \cup (A \cap C)| - |B \cap C| = |A| + |B| + |C| - (|A \cap B| + |A \cap C| - |A \cap B \cap C|)$$

eller
 $A \cap (B \cap C)$

frik
 $A \cap (A \cap B) \cap C$

eller
 $A \cap A \cap B \cap C$

Azpi multzoa propio

A multzoa B-en azpi multzoa propio de, $A \neq B$, $A \subseteq B$ etc $A \neq B$

Potentzia multzoa

Aren "potentzia multzoa $P(A)$, A-ren azpi multzoa guztien

Batura...

$$\text{Adb: } C = \{1, 2, 3\}$$

$$P(C) = \{\emptyset, \{1\}, \{2, 3\}, \{1, 2\}, \{1, 3\}, \{2, 3\}, \{1, 2, 3\} = C\}$$

$$\text{Adb: } U = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, x, y, \{1, 2\}, \{1, 2, 3\}, \{1, 2, 3, 4\}\}$$

$$|U| = 11$$

$$A = \{1, 2, 3, 4\}$$

$$|A| = 4$$

$$B = \{5, 6, x, y, A\}$$

$$|B| = 5$$

$$A \in B, \{A\} \subseteq B, \{A\} \subset B, \{A\} \in B, A \subseteq B, A \subset B$$

Multzo - eragiketakoak

A eta B-ren bidezko $A \cup B := \{x : x \in A \text{ edo } x \in B\}$

A eta B-ren ebalidura $A \cap B := \{x : x \in A \text{ eta } x \in B\}$

A-ren osagiria B-n ($A \subseteq B$ izenik)

$$A^c = \bar{A} := \{x : x \in B \text{ eta } x \notin A\}$$

Propietateak:

$$\text{Def: } (A \cup B)^c = A^c \cap B^c$$

Berdintza frogatzeko $\subseteq$ eta 2 frogatu behar da

$$(A \cup B)^c \subseteq A^c \cap B^c$$

$$\forall x \in (A \cup B)^c \xrightarrow{\text{def}} x \notin A \cup B \xrightarrow{\text{Bildur. def}} \begin{cases} x \notin A \Rightarrow x \in A^c \\ x \notin B \Rightarrow x \in B^c \end{cases} \xrightarrow{\text{ebalidura}} x \in A^c \cap B^c$$

A eta B-en eragiketakoak
elementu guztiek dantza
 $A \cap B = \emptyset$

Multzoen teoria

Multzoa ondo definitutako objektuen ^{edo elementuen} bilduma da.

Multzoako elementu guztiek ematen, edo propietate horri betetzen duten elementu bat emanez, definitu ditzake.

Adb

"Lehenengo 5 oso positiboen multzoa"

$$A = \{1, 2, 3, 4, 5\}$$

$$A = \{x \in \mathbb{Z} / 1 \leq x \leq 5\}$$

Multzoak hizki lerriz: A, B, ...

Multzoako elementuak hizki xehes: a, b, c, ...

x, A multzoako elementua dela esatuko, $x \in A$. Ez da goela
esateko $x \notin A$

$\emptyset$, ez da dagoen multzoa, hots. $\emptyset = \{\}$

U, Unibertsoko zenbalki guztiek

$$\mathbb{Z}^+ = \{1, 2, 3, \dots\}$$
 zenbalki oso positiboa

Multzoaren kardinala

A multzoa finitua bada, A multzoako elementu kopurua itzenean
Kardinala izango da. $|A|$ Adb: $A = \{1, 2, 3, 2\}$

Azpinmultzoa

$$|A| = 3$$

A multzoa B multzoaren azpinmultzoa d. (A parte B), $A \subseteq B$, baldin
 $x \in A \Rightarrow x \in B$.

Multzo berdinak

Bi multzo berdinak dire, $B = A$ ordena. $A \subseteq B$ eta $B \subseteq A$

Multzo baten partizioa

Definizioa (A multzoaren partizioa)

A multzoaren partizioa A -ren azpimultzo ez-hutsen familia bat da, non azpimultzo hauek elkarren artean disjuntuak diren eta guztiendikura A den.

$$\mathcal{P} = \{A_i : i \in I\} \quad (I : \text{indize multzoa})$$

- $(\forall i \in I) \quad \emptyset \neq A_i \subseteq A$ azpimultzo ez-hutsak.
  - $(\forall i, j \in I) \quad A_i \neq A_j \Rightarrow A_i \cap A_j = \emptyset$
  - $\bigcup_{i \in I} A_i = A$.
- A_i : partizioaren klaseak.

Biderkadura kartesiarra

Definizioa (A multzoaren partizioa)

A multzoaren partizioa A -ren azpimultzo ez-hutsen familia bat da, non azpimultzo hauek elkarren artean disjuntuak diren eta guztiendikura A den.

Definizioa (B multzoaren biderkadura kartesiarra)

A eta B multzoen biderkadura kartesiarra (x, y) bikote ordenatuena multzoa da, non

$$A \times B := \{(x, y) : x \in A \text{ eta } y \in B\}$$

$$\text{Ez nahastu: } (a, b) \neq (b, a), \quad \{a, b\} = \{b, a\}$$

Aurkibidea

Multzoen teoria

Multzoak eta Azpimultzoak

Irakasgai: Matematika Diskretua

Titulazioa: Informatikaren Ingeniaritzako Gradua
Informatika fakultatea
Donostia

1

Multzo baten partizioa
Biderkadura kartesiarra

Multzoak

Definizioa (Multzoa)

Ondo definitutako objektuen bilduma multzoa dela esaten da.

Objektuak elementu deituko ditugu.

Multzoa bi eratara defini dezakegu:

- Multzoko elemento guztiak emanaz.
- Multzoko elementuek betetzen duten propietatea adieraziz.
- Multzo batean elementuen ordena ez da kontuan hartzen, eta multzoko elementuak ematean ez ditugu errepikatuko. Horregatik, $\{a, b\} = \{b, a\} = \{b, b, a, b\}$

Notazioa:

- Multzoak hizki larri: $A, B, C, X, \dots$.
- Multzoko elementuak hizki xehez: $a, b, c, x, \dots$.

- x elementua A multzokoa dela adierazteko: $x \in A$ (x barne A). Ez dela: $x \notin A$.

MULTZOAK ETA AZPIMULTZOAK

2

Multzoak eta azpimultzoak

Notazio berezia duten multzo batzuk:

- $\emptyset$: Multzo hutsa, elementurik ez duen multzoa. $\emptyset = \{ \}$
- U ; Unibertsoa, testuinguru bateko elementu guztiak multzoa
- $\mathbb{Z} = \{\dots, -1, 0, 1, \dots\}$ zenbaki osoen multzoa
- $\mathbb{Z}^+ = \{1, 2, 3, \dots\}$ zenbaki oso positiboen multzoa
- $\mathbb{N} = \{0, 1, 2, \dots\}$ zenbaki arrunten multzoa
- $\mathbb{R}$ zenbaki errealeen multzoa

Definizioa (Multzoaren kardinala)

A multzo finitu izanik, A multzoak duen elementu kopurua Aren kardinala dela esango dugu eta $|A|$ notazioaz adieraziko dugu.

Definizioa (Azpimultzoa)

A multzoa B multzoaren azpimultzo dela esango dugu (A parte B), $A \subseteq B$, baldin $\forall x \in A \implies x \in B$.

MULTZOAK ETA AZPIMULTZOAK

Multzoak eta azpimultzoak

Multzoen arteko erlazioak adierazteko Venn diagramak erabiltzen dira. A multzoa izanik, $\emptyset \subseteq A$, $A \subseteq U$, $A \subseteq A$

Definizioa (Multzo berdinak)

Bi multzo A eta B berdinak dira, $A = B$, baldin elementu berberak badituzte, hau da $A \subseteq B$ eta $B \subseteq A$.

Definizioa (Azpimultzo propioa)

A multzoa B multzoaren azpimultzo propioa da baldin $A \subset B$, hau da, $A \subseteq B$ eta $A \neq B$.

Definizioa (Potentzia multzoa)

A multzoa izanik, A -ren potentzia multzoa, $\mathcal{P}(A)$, A -ren azpimultzo guztien bilduma da.

MULTZOAK ETA AZPMULTZOAK5

Multzo-eragiketak

A eta B bi multzo izanik,

- A eta B -ren bildura. $A \cup B := \{x : x \in A \text{ edo } x \in B\}$
- A eta B -ren ebakidura. $A \cap B := \{x : x \in A \text{ eta } x \in B\}$ A eta B multzoek elementu komunik ez badute disjuntuak direla esango dugu, $A \cap B = \emptyset$
- A eta B -ren differentzia. $B - A := \{x : x \in B \text{ eta } x \notin A\}$
- A -ren osagarria $B - n$ ($A \subseteq B$ izanik).

$$A^C = \overline{A} := \{x : x \in B \text{ eta } x \notin A\}$$

MULTZO-ERAGIKETAK6

Propietateak:

A, B eta C multzoak izanik, honako propietateak betetzen dira.

• Trukakortze-proprietatea.

$$\begin{aligned} A \cup B &= B \cup A \\ A \cap B &= B \cap A \end{aligned}$$

• Elkartzze-proprietatea.

$$\begin{aligned} A \cup (B \cup C) &= (A \cup B) \cup C \\ A \cap (B \cap C) &= (A \cap B) \cap C \end{aligned}$$

• Banatze-proprietatea.

$$\begin{aligned} A \cup (B \cap C) &= (A \cup B) \cap (A \cup C) \\ A \cap (B \cup C) &= (A \cap B) \cup (A \cap C) \end{aligned}$$

• De Morgan-en legeak.

$$\begin{aligned} (A \cup B)^C &= A^C \cap B^C \\ (A \cap B)^C &= A^C \cup B^C \end{aligned}$$

MULTZO-ERAGIKETAK7

Propietateak:

- Idenpotentzia.

$$\begin{aligned} A \cup A &= A \\ A \cap A &= A \end{aligned}$$
- Beste propietate batzuk.

$$\begin{array}{lll} A \cup U = U & A \cap U = A & U^C = \emptyset \\ A \cup A^C = U & A \cap A^C = \emptyset & \emptyset^C = U \\ A \cup \emptyset = A & A \cap \emptyset = \emptyset & (A^C)^C = A \\ A \subseteq A \cup B & A \cap B \subseteq A & \end{array}$$

A eta B finituak izanik, $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$
 A eta B disjuntuak badira, $|A \cup B| = |A| + |B|$

$$\begin{aligned} A, B \text{ eta } C \text{ izanik, } |A \cup B \cup C| &= |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |A \cap C| - |B \cap C| + |A \cap B \cap C| \\ |A \cup B \cup C| &= |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |A \cap C| - |B \cap C| + |A \cap B \cap C| \end{aligned}$$

PROPIETATEAK7